

PERSOONALLISUUS JA IKÄÄNTYMINEN

tavanomainen ja häiriytynyt
vanheneminen

LT Pirkko Hiltunen, OYS

TAVANOMAINEN VANHENEMINEN

- Miten persoonallisuus muuttuu vanhetessa?
- Miten persoonallisuus vaikuttaa vanhuudessa tapahtuviin muutoksiin?
- Kuinka persoonallisuus todella muuttuu vanhetessa?
- Muuttuuko persoonallisuus?
- Onko persoonallisuus pysyvä olotila?

PERSOONALLISUUTEEN VAIKUTTAVAT

- Kulttuurin odotukset
- Biologiset tekijät
- Kohorttivaikutukset
- Koulutus
- Intelligenssi

- Tunne omasta henkilökohtaisesta yhteydestä historiallisen ajan kehukseen helpottaa sopeutumista tähän päivään ja tulevaisuuteen
- Suhde nykyaikaan ja nuorempiin voi olla luottavainen, kun vanhus on kokemustensa kautta yhteydessä yleiseen historialliseen ajan kulkuun

HÄIRIYTYNYT VANHENEMINEN

- Persoonallisuushäiriöiden esiintyvyys vanhuudessa: 2.2 – 12.6 %
- Esiintyvyys mielenterveyshäiriöissä toisena diagnoosina: 6 – 24 %
- Masennuksen yhteydessä riski yliagnostisointiin – toisaalta masennuksesta toipuminen heikkenee, kun on persoonallisuushäiriö
- Vanhoilla enemmän kuin nuoremmilla paranoidisia, skitsoidisia ja narsistisia persoonallisuushäiriöitä

- Nuoremmilla enemmän kuin vanhoilla antisosiaalista, passiivis-aggressiivista ja rajatilapersonallisuushäiriötä
- Persoonallisuuden muutos voi johtua elimellisestä syystä – selvittelyn paikka

PERSOONALLISUUSHÄIRIÖ

- Kohtalaisen pysyviä jo nuoruudessa tai varhaisessa aikuisuudessa vakiintuneita ja usein joustamattomia käyttäytymisen piirteitä, joilla on merkittävä osuus yksilön kyvyssä sopeutua sosiaalisen ympäristön ja vuorovaikutussuhteiden tuottamiin haasteisiin.
- Persoonallisuushäiriö on henkilölle itselleen tarkoituksenmukainen keino selviytyä tilanteissa, joissa itsearvostus ja minäkäsitys ovat uhattuja.

Ei-toivottuja potilaita, koska

- Joustamattomia ajattelussa ja käyttäytymisessä
- Epäluottamusta henkilökuntaan
- Hoidosta riippuvaisia
- Pysyvän hoitosuhteen tarvitsijoita
- Sängyn valtaajia
- Paksut sairauskertomukset
- Kriisistä kriisiin ajelehtivia
- Mikään ei kelpaa

- Valittajat, käräjöijät – oikeuksien hakua lausuntojen ja rahan muodossa
- Sosiaalisesti epämiellyttäviä
- Hygieniassa toivomisen varaa
- Korostunutta riippumattomuutta
- Superitsenäiset oman tiensä kulkijat, originellit
- Tavarankerääjät

- Projektiota – toisissa vikoja
- Toisten ihmisten käyttö omiin tarpeisiin
- Vaikeutta asettua kanssaihmissen asemaan
- Ei myötätuntoa toisen heikkoutta tai avuttomuutta kohtaan
- Korostunutta tarvetta turvallisuuteen tai ennakoimattomuuteen

Esitiedoista usein selviää

- Ollut aina hankala, mutta vanhana erityisen hankala
- Vanhenemisen muutokset nostavat särmit esiin
- Vanhuudessa muutoksia näytelmän osajaossa – sovittelevan puolison sairastuminen tai kuolema

PERSOONALLISUUS JA HYVÄ HOITO

- Arvokkuuden ja arvomaailman turvaaminen
- Kiinnostus vanhuksen historiasta
- Vanhuksesta on jotenkin pidettävä
- Mietittävä kokonaan uusi hoitosuunnitelma
- Muistettava, että ohjeet hyvästä hoidosta on laadittu persoonallisuudeltaan terveille

- Hoidossa rajojen asettamista – henkilökunnan tehtävänä on asettaa rajat
- Yhteisneuvottelut omaisten kanssa
- Aikuisten lasten on ehkä muutettava rooliaan ja kestettävä roolin vaihto – vanhempaa ei voi aina myötäillä, aina ei voi olla käytettävissä eikä elää pelon alla. On ehkä vihdoinkin tehtävä valinta äidin ja vaimon välillä.

- Jos lääkitään, on tiedettävä mitä lääkitään
- Terapiassa keskitytään suruun, menetyksiin, elämäkerran kautta elämän tarkoitukseen. Haetaan koettuun avuttomuuteen korjausta – kotini on linnani raihmaisellakin
- Hoidossa oltava jatkuvuus
- Asumisen pitää olla turvallista